

Sygn. akt III KK 369/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Przemysław Kalinowski

SSN Dariusz Świecki (sprawozdawca)

Protokolant Łukasz Biernacki

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Barbary Nowińskiej
w sprawie M. W.

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 20 stycznia 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 29 maja 2014 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w B.

z dnia 18 grudnia 2013 r., sygn. akt III K 85/13,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy wyrokiem łącznym z dnia 18 grudnia 2013 r., po
rozpoznaniu sprawy M. W., skazanego m.in. prawomocnymi wyrokami:

1. Sądu Okręgowego z dnia 19 listopada 2003 r., sygn. akt III K 90/03, za czyn z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełniony w dniu 18 grudnia 2001 r., na karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn art. 242 § 3 k.k., popełniony w dniu 10 maja 2002 r. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełniony w dniu 20 grudnia 2002 r. na karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn z art. 272 k.k. w zw. z art. 273 k.k. w zw. z art. 270 § 1 k.k. i w zw. z art. 64 § 1 k.k., art. 12 k.k. i art. 11 § 2 k.k., popełniony w okresie od 18 września 2002 r. do lutego 2003 r., na karę 2 lat pozbawienia wolności, na mocy art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczono karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, na poczet której zaliczono okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie, orzeczono o dowodach rzeczowych, o obowiązku naprawienia szkody i o kosztach sądowych;
2. Sądu Rejonowego z dnia 22 października 2004 r., sygn. akt III K 1640/04, za czyn z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełniony w dniu 22 stycznia 2002 r., na karę 5 lat pozbawienia wolności, orzeczono obowiązek naprawienia szkody oraz o kosztach procesu;
3. Sądu Rejonowego z dnia 24 listopada 2004 r., sygn. akt III K 2393/03, za czyn z art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełniony w dniu 14 grudnia 2002 r., na karę 3 lat pozbawienia wolności, za czyn z art. 270 § 1 k.k., popełniony w bliżej nieustalonym dniu grudnia 2002 r., na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn z art. 270 § 1 k.k., popełniony w dniu 7 lutego 2003 r., na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczono karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i grzywnę w wysokości 200 stawek dziennych, przyjmując wysokość jednej stawki w kwocie 40 zł, orzeczono obowiązek naprawienia szkody, o dowodach rzeczowych i o kosztach procesu;
4. Sądu Rejonowego z dnia 24 czerwca 2008 r., sygn. akt XIV K 470/07, za czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełniony w dniu 5 października 2002 r., na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności i grzywnę w wysokości 50 stawek dziennych ustalając

wysokość jednej stawki na kwotę 20 zł, orzeczono obowiązek naprawienia szkody i o kosztach procesu;
orzekł:

1. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 i 2 k.k. połączył kary orzeczone wyrokami Sądu Okręgowego w sprawie III K 90/03, Sądu Rejonowego w sprawach III K 1640/04 i III K 2393/03 oraz Sądu Rejonowego w sprawie XIV K 470/07 i wymierzył M. W. karę łączną 9 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny w wysokości 200 stawek dziennych, przyjmując wysokość jednej stawki za równoważną kwocie 40 zł;
2. na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył M. W. okresy rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawach podlegających połączeniu;
3. w pozostałym zakresie wyroki jednostkowe podlegające łączeniu pozostawił do odrębnego wykonania;
4. na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. umorzył postępowanie w zakresie połączenia kar orzeczonych wyrokami Sądu Rejonowego w sprawach III K 1397/97, III K 2051/97, III K 2257/95, III K 2896/96, III K 993/00, III K 3553/96, III K 92/98, III K 4273/04 i III K 222/05;
5. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w zakresie połączenia kary orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w sprawie III K 93/99;
6. zasądził od Skarbu Państwa zwrot kosztów obrony z urzędu.
7. zwolnił skazanego od kosztów sądowych.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, polegający na pominięciu okoliczności przemawiających za zastosowaniem wobec M.W. przy wymierzaniu kary łącznej zasady pełnej absorpcji.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 29 maja 2014 r. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od powyższego wyroku wniósł Prokurator Generalny zaskarżając go w całości na niekorzyść skazanego. W kasacji zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisu prawa karnego procesowego - art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. polegające na zaniechaniu przeprowadzenia

prawidłowej kontroli odwoławczej poza zakresem zaskarżenia wyroku sądu pierwszej instancji, pomimo że był on oczywiście niesprawiedliwy, albowiem zapadł z rażącym naruszeniem art. 569 § 1 k.p.k., warunkującym możliwość wydania wobec skazanego nowego wyroku łącznego, obejmującego jednostkową karę pozbawienia wolności w wymiarze 8 miesięcy, orzeczoną na mocy wyroku Sądu Rejonowego z dnia 24 czerwca 2008 r., sygn. akt XIV K 470/07, w sytuacji, gdy organ wykonujący europejski nakaz aresztowania oraz skazany nie wyrazili zgody na wykonanie tej kary, zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 607e § 1 i 2 pkt 7 k.p.k. (błędnie wskazano w kasacji art. 607e § 2 pkt 7 k.p.k., chodzi tu o art. 607e § 3 pkt 7 k.p.k. – uwaga SN). W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego w mocy wyroku łącznego Sądu Okręgowego.

Na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej zmienił kierunek kasacji oświadczając, że kasacja została wniesiona na korzyść skazanego oraz uzupełnił wniosek kasacyjny domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu Okręgowego i umorzenia postępowania na podstawie art. 572 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna co do postawionego w niej zarzutu. Wyrok Sądu odwoławczego został wydany z rażącym naruszeniem przepisów prawa karnego procesowego, wskazanych w kasacji, co miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia. Należy bowiem stwierdzić, że nie zostały spełnione przesłanki do wydania wyroku łącznego. Z art. 569 § 1 k.p.k. wynika warunek istnienia w obrocie prawnym co najmniej dwóch prawomocnych wyroków skazujących, w których wymierzono kary spełniające przesłanki do orzeczenia kary łącznej. Chodzi tu o kary podlegające wykonaniu albo które zostały już w całości lub w części wykonane (arg. z art. 92 k.k.). W wyroku łącznym nie podlega zatem połączeniu kara pozbawienia wolności, której nie można wykonać w wypadku przekazania osoby ściganej europejskim nakazem aresztowania, gdy podstawą wydania nie było wykonanie tej kary, a skazany nie zrzekł się prawa do korzystania z zasady specjalności (art. 607e § 1 i 3 pkt 7 k.p.k.).

Wobec skazanego M. W. wydany został europejski nakaz aresztowania w sprawie wykonania wyroku łącznego Sądu Okręgowego z dnia 16 stycznia 2006 r., sygn. III K 206/05. Ściganie skazanego w trybie ENA nie obejmowało natomiast

wykonania wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 24 czerwca 2008 r., sygn. XIV K 470/07, w którym wymierzono karę 8 miesięcy pozbawienia wolności. Ponadto, podczas posiedzenia, które odbyło się w dniu 26 kwietnia 2013 r. w Sądzie Rejonowym w W., skazany oświadczył, że nie zrzeka się zasady specjalności i w związku z tym nie wyraża zgody na wykonanie tej kary. W takiej sytuacji zaistniała ujemna przesłanka do orzeczenia wobec skazanego kary łącznej obejmującej karę pozbawienia wolności wymierzoną za przestępstwa inne niż te, które stanowiły podstawę wydania M. W. na podstawie europejskiego nakazu aresztowania (por. wyrok SN z dnia 14 stycznia 2014 r., sygn. V KK 357/13, LEX nr 1491071). Okoliczność ta nie była przedmiotem rozważań Sądu Okręgowego w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego. Dlatego też tym wyrokiem objęty został wyrok Sądu Rejonowego w zakresie kary 8 miesięcy pozbawienia wolności.

Uchybienia tego nie dostrzegł także Sąd Apelacyjny w ramach kontroli odwoławczej. Artykuł 433 § 1 k.p.k. stanowi, że sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje. W zaistniałym układzie procesowym Sąd odwoławczy powinien wyjść poza granice apelacji i skontrolować nie tylko wymiar kary łącznej zgodnie z zakresem zaskarżenia, ale także warunki jej orzeczenia w wyroku łącznym. Obowiązek przeprowadzenia poszerzonej kontroli odwoławczej wynika z art. 440 k.p.k. Pominięcie zatem okoliczności, że wyrok Sądu Rejonowego nie podlega wykonaniu, było następstwem rażącego naruszenia tego przepisu, co miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku.

W kasacji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku łącznego Sądu Okręgowego z dnia 18 grudnia 2013 r., sygn. III K 85/13, ale bez wydawania orzeczenia następczego. Na rozprawie kasacyjnej uzupełniono ten wniosek o wydanie takiego rozstrzygnięcia w postaci umorzenia postępowania na podstawie art. 572 k.p.k. Prokurator zaprezentował pogląd, że z chwilą uchylenia wyroku łącznego niejako „odżywa” poprzedni wyrok łączny z dnia 16 stycznia 2006 r., sygn. III K 206/05, obejmujący te same wyroki (III K 90/03, III K 1640/04 i III K 2393/03). W związku z tym przypomnieć należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, który może tu mieć odpowiednie zastosowanie, że wydanie nowego wyroku

łącznego wbrew przesłance powagi rzeczy osądzonej nie powoduje utraty mocy przez poprzedni wyrok łączny, bowiem skutek, o którym mowa w komentowanym przepisie, może nastąpić tylko wówczas, gdy spełnione są przesłanki tam określone, a zatem gdy zachodzi realna potrzeba wydania nowego wyroku łącznego. W wypadku uchylecia wyroku wydanego z naruszeniem art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. wykonaniu podlega poprzedni wyrok łączny, gdyż nie utracił on mocy na podstawie art. 575 § 1 k.p.k. (por. wyrok SN z 30 listopada 2011 r., II KK 149/11, OSNKW 2011, nr 12, poz. 113).

Kwestia ta powinna jednak stanowić przedmiot rozważań Sądu Apelacyjnego w ramach przeprowadzonej kontroli odwoławczej. W wypadku bowiem niepodzielenia tego poglądu zachodziłaby konieczność ponownego wymierzenia kary łącznej z pominięciem kary orzeczonej w wyroku Sądu Rejonowego w W. Dlatego też Sąd Najwyższy uznał, że usunięcie stwierdzonego uchybienia powinno nastąpić w ponownym postępowaniu odwoławczym, a nie w postępowaniu kasacyjnym.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny powinien rozważyć zakres umorzenia postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego, biorąc pod uwagę cytowany powyżej pogląd Sądu Najwyższego.

Pomimo zmiany kierunku kasacji przez prokuratora na rozprawie kasacyjnej, kwestia ta może budzić wątpliwości z punktu widzenia dalszego orzekania, dlatego też należy się do niej pokrótce odnieść. W istniejącym układzie procesowym postawiony w kasacji zarzut naruszenia art. 440 k.p.k. determinował kierunek zaskarżenia, albowiem na podstawie tego przepisu Sąd odwoławczy mógł orzec tylko na korzyść skazanego. Stąd też kierunek zaskarżenia wskazany w kasacji powinien zostać dostosowany do charakteru postawionego w niej zarzutu. Wewnętrzna sprzeczność kasacji polegała na oznaczeniu kierunku zaskarżenia na niekorzyść skazanego i postawieniu zarzutu nieorzeczenia na jego korzyść.

W realiach rozpoznawanej sprawy uwzględnienie kasacji jest korzystne dla skazanego. W poprzednio wydanym wyroku łącznym w sprawie III K 206/05 orzeczono bowiem karę łączną 9 lat pozbawienia wolności, a w tym wyroku łącznym obejmującym wyrok Sądu Rejonowego w W., karę łączną 9 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Na kwestię prawidłowości kierunku zaskarżenia w

związku z zaistnieniem omawianej tu przeszkody procesowej do wydania wyroku łącznego zwrócił już uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z 14 stycznia 2014 r., V KK 357/13 (OSNKW 2014, nr 8, poz. 61), na który w uzasadnieniu kasacji powołał się skarżący. W tym orzeczeniu Sąd Najwyższy uznał, że z uwagi na możliwość ponownego objęcia wyrokiem łącznym kary, która może podlegać połączeniu, w wypadku uruchomienia procedury unormowanej w art. 607e § 3 pkt 8 k.p.k., nie można uznać, iż kasacja w istocie jest wniesiona na korzyść skazanego. Zauważyć jednak należy, że w wypadku uzyskania zgody organu sądowego państwa wykonania nakazu na wykonanie kary orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w W., postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego zostanie wszczęte wobec ustania przeszkody do objęcia nim wspomnianego wyroku. W takim układzie procesowym kierunek poprzednio wniesionej kasacji nie ma znaczenia w aspekcie dopuszczalności ponownego wydania wyroku łącznego. W wypadku bowiem spełnienia wymaganych przez ustawę warunków, wydanie wyroku łącznego jest obowiązkowe. Inną natomiast kwestią jest możliwość wymierzenia w takim samym jak obecnie układzie procesowym (obejmującym wyrok Sąd Rejonowego w W.), kary łącznej w wyższej wysokości niż orzeczona w obecnym wyroku łącznym. W kontekście rozważanego tu kierunku zaskarżenia odróżnić trzeba dopuszczalność wszczęcia kolejnego postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego – i w tym aspekcie kierunek kasacji nie ma znaczenia, od możliwości wydania surowszego orzeczenia w ponownie wydanym wyroku łącznym w stosunku do poprzedniego takiego wyroku, po ustaniu przeszkody procesowej – i wówczas jest to kwestia zasięgu działania zakazu *reformationis in peius* w związku z wniesieniem w tym postępowaniu apelacji wyłącznie na korzyść skazanego. W rozpoznawanym układzie procesowym to zagadnienie nie stanowiło jednak przedmiotu kasacji.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.